

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl/Year: 2019 – İlkbahar / Spring Sayı/Issue: 43
Sayfa / Page: 173-194

ISSN: 1302-6879 VAN/TURKEY

Makale Bilgisi / Article Info - Geliş/Received: 08.02.2019
Kabul/Accepted: 12.03.2019 - Araştırma Makalesi / Research Article

**YENİ SOSYAL BİLGİLER
PROGRAMI VE DERS KİTAP-
LARINDA TURİZM KAVRAMI**

***THE CONCEPT OF TOURISM
IN THE NEW SOCIAL STUDIES
CURRICULUM AND TEXTBO-
OKS***

Dr. Öğr. Üyesi Kemal KAYA

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Sosyal Bilimler ve Türkçe Öğretimi Bölümü

ORCID: 0000-0002-8797-5980, kemalkaya@yyu.edu.tr

Öz

Turizm, insanların politik ve ticari amaç gözetmeksizin daimî ikametlerinin bulunduğu yer dışında dinlenme, eğlence, öğrenim, sağlık, zevk, merak, spor, din, kültürel vb. sebeplerle yaptıkları seyahat ve gittikleri yerlerde geçici konaklamalarından doğan ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde çok yönlü bir görünüm arz eden turizm, özellikle 1950’ler sonrasında iktisadi ve sosyokültürel yönden ülkelerin gelişmesine en büyük katkıyı sağladığı gibi ülke ekonomilerinin karşılaştığı ekonomik sorunların çözümünde ve darboğazların aşılmasında önemli bir kaynak haline gelmiştir. Şüphesiz eğitim bir ülkenin vatandaşlarına turizm kavramının önemini kavratmanın ve bilincini vermenin en etkili yoludur. Bunu gerçekleştirmenin yolu ise eğitim ortamının önemli araçlarından olan müfredat ve buna bağlı olarak hazırlanmış ders kitaplarıdır. Bu çalışmada, Talim ve Terbiye kurulu tarafından 2018-2019 eğitim öğretim yılında yenilenmiş Sosyal Bilgiler Programı ile okutulmakta olan Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan turizm olgusunun hem görsel hem de metinsel olarak ne kadar işlendiğini ve kullanıldığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular hem sosyal bilgiler programı hem de sosyal bilgiler ders kitaplarının tüm kademelerinde turizm kavramı ile ilgili bilgi ve görsellerin yer aldığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler programı, Sosyal Bilgiler ders kitapları, turizm kavramı

Abstract

Tourism is defined as activities related to individuals’ needs arising from their temporary stay in the places they travel outside their permanent residence for

recreation, entertainment, education, health, pleasure, curiosity, sports, religion, culture and the like regardless of political and commercial purposes. Today, tourism, which has a multifaceted appearance, has become the most important source of economic and sociocultural developments especially in the 1950s and an important source for the solution of the economic problems faced by the economies of the countries and overcoming the bottlenecks. Education is undoubtedly the most effective way to be aware of the importance of the concept of tourism for the citizens of a country. To achieve this, it is necessary to prepare the curriculum and textbooks according to this purpose. In this study, it has been aimed to determine how much tourism concept has been processed and used in the Social Studies textbooks, advised by the Board of Education in 2018-2019 academic year. Document analysis technique was used in the research. The findings of the study show that the narrative text and visuals related to the concept of tourism take place at social studies curriculum and all levels of social studies textbooks.

Keywords: New Social Studies Curriculum, Social Studies Textbooks, Tourism Concept.

Giriş

Eğitim insanın dünyaya gelişi ile başlayıp hayatın sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Günümüzde devletler bu süreci kendi istekleri doğrultusunda yönetmek ve istedikleri özellikleri taşıyan bireylerden müteşekkil bir toplum oluşturmak için eğitim sistemini belirledikleri amaçlara göre düzenlemektedirler. Eğitim sisteminin önemli bir bileşeni olan okullar, bireylerin eğitilmesi işlevini gören belli bir sürede planlı, amaçlı ve sistemli öğretimin yapıldığı kurumlar olarak ön plana çıkmaktadır. Örgün ya da yaygın öğretimde uygulanan, bireye kazandırılmak istenen tüm davranışlar ile bunların nasıl kazandırılacağı ve ne kadar kazandırıldığı önceden belirlenmektedir. Bunların belirlenmesi bir program çerçevesinde gerçekleşmektedir. Eğitim programı birçok unsuru içeren sistematik hale getirilmiş bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Her eğitim programı bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde hangi konuların ne amaçla okutulacağını, her bir dersin sınıflara göre haftada kaç saat okutulacağını, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren ve öğretim metotlarını, tekniklerini gösteren bir kılavuz (Büyükkaragöz ve Çivi 1999; Özçelik, 1998: 4) niteliğindedir.

Sosyal bilgiler dersi müfredatı eğitim sistemimizin öngördüğü hedeflerin gerçekleştirilmesi konusunda önemli bir işlev görmektedir. Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin günlük hayata kılavuzluk edecek bulgularını birbiriyle imtizaç ederek öğrencilerin seviyesine indirgeyen, bunları kullanarak öğrencilere, içtimaî hayata uyum sağlamada ve sosyal meseleleri halletmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir eğitim-öğretim programıdır (Öztürk ve Otluoğlu 2002: 6). Eğitim yoluyla etkin ve yaratıcı, kişisel sorumluluk

vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bulgu ve bilgilere dayalı olarak, öğrencilere içtimaî hayata ilgili temel beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı şeklinde de tanımlanmaktadır (Mulhan, 2007: 2; Erden, tarihsiz: 8).

1962 tarihli İlkokul Program Taslağı'nda "Toplum ve Ülke İncelemeleri" olan ders 1968'de "Sosyal Bilgiler" adını almıştır (Öztürk, 2006: 46-47). 1970'li yıllarda dünyada başlayan Yeni Sosyal Bilgiler Hareketinin Türkiye'yi de etkilemesi nedeniyle bu konudaki değişim talepleri daha güçlü bir şekilde gündeme gelmiştir. Değişim taleplerine yönelik programlarda okul sürelerinde yeni düzenlemeler yapılmıştır (Keskin, 2003: 9; Yaşar, 2005: 336). Yenilenen programla ezberci bir eğitim yerine, bilgiyi yeniden oluşturan yapıcı bir eğitim sağlamak ve günün ihtiyaçlarına uygun eğitim amaçlanmıştır (Öktem, 2006: 16). Bu değişikliklerle pilot uygulamalardan sonra 2005- 2006 öğretim yılından itibaren Türkiye'deki bütün okullarda uygulamaya konmuştur. Yeni sosyal bilgiler programının geliştirilme aşamasında birçok açıdan zenginleştirme yolu tercih edilmiştir. Bu çerçevede tematik öğrenme, problem çözme ve işbirlikli öğrenmeye vurgu yapan sosyal yapılandırmacılık yeni müfredatın özünü oluşturmuştur (Öztürk, 2006: 47).

Sosyal bilgiler programının ve dersinin önemli amaçlarından biri de kavram öğretimidir. Sosyal bir varlık olarak öğrencilerin günlük hayatında kendisine lazım olacak olan kavramları etkili ve yeterli bir şekilde öğrenmeleri oldukça önem arz etmektedir. Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin birçok kavram, ilke ve sözel bilgiyi öğrenebildiği, eğitim amaçlı olarak tasarlanmış ve kendi içinde bütünlük oluşturan bir konu alanıdır. Bu bilgiler öğrenciler için anlamlı ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun hale getirildiğinde ezberciliğe yönelik ortadan kalkar. Bilginin öğrenciler açısından anlamlı hale getirilmesi için kavramlara yeteri kadar önem verildiğinde sosyal bilgiler dersinin öğrenim ve öğretimi de bu ölçüde kolaylaşacaktır. Bilindiği gibi sözcüklerin anlamını ihtiva eden kavramlar, içerisinde birçok olgusal bilgiye ev sahipliği yapmaktadır. İnsanın doğayla ve içinde yaşadığı toplumla olan etkileşimi birçok sosyal bilimin temel araştırma konularını oluşturmaktadır. Bu nedenle kavramlar dikkate alınmalı ve kavram öğretimine gereken önemin verilmesi bir zorunluluk olarak belirlemektedir. Kavram öğrenme, kişiyi hayat hazırlayan ilk ve orta öğretimde, ömür boyu kullanılan ve sonraki öğrenmelere temel oluşturan bir olgu olması nedeniyle üzerinde önemle durulmayı hak etmektedir. (Doğanay 2003: 234; Ülgen 2004: 98).

Belirlenmiş bir hedef öngören eğitim-öğretim programının amacına ulaşmasında ders kitapları önemli bir yere sahiptir. Ders

kitapları hem öğrencilerin neler öğreneceklerini belirlemekte hem de öğretmenlerin neleri öğretmeleri gerektiği konusunda rehberlik etmektedir. Müfredatının kazandırmayı hedeflediği konuları sistematik bir şekilde organize etmektedirler. Ders kitapları, bu dersi alan öğrencilerin dersin hedef ve kazanımları doğrultusunda yetiştirilmesini kolaylaştırıcı eğitim materyalleridir. Ders kitapları, sınıf düzeyine göre öğrenciler için tasarlanmış ve müfredata uygun olarak hazırlanmış temel ders araçlarıdır. Öğrencilerin müfredatta yer alan konular ilişkin bilgi edinimi ders kitapları sayesinde gerçekleşir. Ders kitapları, aynı zaman da öğretmenler açısından ders sırasında düzenleyecekleri etkinlikleri koordine etme konusunda temel kaynak vazifesi görmektedirler. Bu açıdan bakıldığında öğretmen ve öğrenciler açısından ders kitaplarının vazgeçilmez kaynaklar arasında olduğu muhakkaktır. Tüm teknolojik gelişmelere ve imkânlarla rağmen ders kitapları, öğrenme-öğretme süreçlerinde hala sıklıkla kullanılan materyallerin başında gelmektedir. Türkiye’de ders kitapları öğretmen ve öğrenciler açısından birincil kaynak olma özelliğini muhafaza etmektedir. Öğretmen ve öğrencilerin ders içi etkinliklerinin büyük bir kısmını ders kitaplarını referans alarak gerçekleştirdikleri görülmektedir (Kızılçaoğlu, 2003: 95).

Ekonomik ve kültürel boyutları itibarı ile sosyal bilgiler programı ve ders kitaplarında öğrencilerin öğrenmesi istenilen kavramlardan biri de turizmdir. Turizm, Latince “tornus” kökeninden gelmektedir. Yani insanın bir eksen etrafında dönme hareketini ifade etmektedir. Kelime sırasıyla İngilizce, Fransızca ve Almanca vb. Avrupa dillerine “tour” şeklinde geçmiştir. Anlam olarak insanların dairesel hareket içerisinde görülmeye değer yerleri, iş veya eğlence maksadıyla gezip tekrar geri dönmelerini ifade etmektedir (Ağaoğlu, 1991:24). Diğer bir kaynakta turizm, genel olarak daimî olarak yaşanan yerin dışında tatil, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçların karşılanması maksadıyla yapılan seyahat ve geçici ikamet hareketleri olarak tanımlanmaktadır (Kozak vd., 1997:1). Bayer (1992: 3) turizmi, dinlenmek ya da iş amacı ile bir yerden ayrılarak belli bir destinasyona varmayı hedefleyen insani faaliyet olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamalardan hareketle turizmi, insanların politik ve ticari bir hedef gözetmeyerek dinlenme, eğlence, öğrenim, sağlık, zevk, merak, spor, din, kültürel vb. sebeplerle bireysel veya toplu olarak belli bir süre içerisinde turizm sektörü unsurlarından yararlanarak yapmış oldukları tüm etkinlikler olarak tanımlanabiliriz (Başol, 2012: 351).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren tüm ülkeler açısından turizm sektörünün önemi artmıştır. Bir sektör olarak turizmin sosyo-kültürel ve ekonomik önemi giderek artmakta ve gelişme kaydetmektedir. Tarihi süreç içerisinde medeniyetler gelişimiyle birlikte toplumlar da

maddi açıdan zenginleşmiştir. Gündelik hayatın yoğun bir iş temposunu gerektirmesi ve bunun bir sonucu olarak insanların tatil yapması adeta bir zaruret halini almıştır. Bu süreçte ulaşım araçları çoğalmış, insanların bunlara erişim imkanlarında artış meydana gelmiştir. İnsanların boş zamanlarının artış göstermesi, teknolojik gelişmeler sayesinde dünyanın çeşitli coğrafyalarındaki doğal ve tarihi değerlerin, güzelliklerin tanıtılması sonucu turizm sektörü hızlı bir gelişme kaydetmiştir. Turizm, yeni iş imkânları sağladığı için ülke açısından hazineye önemli miktarda gelir getirici bir etkiye sahiptir. Bu nedenle “açık hava fabrikası”, “çevre dostu bacasız sanayi” gibi kavramlar da nitelendirme amacı ile kullanılabilir. Günümüzde sürdürülebilir ekonomik gelişmeye katkı sağlayıcı boyutu, dünya barışına katkı sağlayıcılığı ile değişen dünyanın lokomotifleri olma gibi özellikleri nedeniyle turizm sektörüne olan ilgi artma eğilimi taşımaktadır. Günümüzde dünyadaki toplumsal değişimler, küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve ekonomik faaliyetlerle bütünleşen bir yapı arz etmesi de turizm sektörünü her geçen gün daha büyütmektedir (Karataş-Babür, 2013: 17-20). Bugün dünyada ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan ülkelerin gelişmesine büyük katkı sağlayan kaynaklardan biri de turizm sektörüdür (Önen, 2008: 2).

1980’li yıllardan itibaren Türkiye’de turizm sektörünün çok hızlı bir gelişme kaydettiği görülmektedir. Ülkemizin sahip olduğu doğal, tarihi ve coğrafi zenginliklere turizmi geliştirme amaçlı yapılan pahalı ve uzun vadeli yatırımlar sayesinde turizm sektörü hem ekonomiye hem de iş yaratmada önemli katkı sağlayan bir boyuta ulaşmıştır. Türkiye’nin turizm sektörü, teşvikler, büyümeyi teşvik eden düzenlemeler ve yabancı turistleri çekmek için yapılan projeler sayesinde 2004 yılından bu yana ciddi bir büyüme kaydetmiştir. Bu düzenlemeler sayesinde Türkiye’nin turizm sektörü 2014 yılı GSYİH’nın %3’üne tekabül ederek küresel turizm büyüme oranlarını geride bırakmıştır. 2014 yılında Türkiye en çok turist çeken ülkeler sıralamasında 6. sırada yer alırken turizm gelirleri bakımından da 12. Sırada yer almıştır. 2023 yılı hedeflerine göre turizm gelirlerinin 50 milyar ABD dolarını bulması beklenmektedir (WTO, 2016; 169). Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB) turizm istatistiklerine bakıldığında turizm sektörünün ülkemiz ekonomisine olan katkılarının periyodik olarak arttığı görülmektedir. 2018 yılı sonu itibariyle Türkiye’ye gelen turist sayısının 37 milyonu aşması da bunu teyit etmektedir (tursab.org.tr).

Tablo-1: 1980-2017 yılları arasında turizm sektörünün Türkiye ekonomisine katkısı

	1980	1990	2000	2010	2017
Turizmin GSYİH içindeki payı	0,6	2,1	3,8	2,6	3,1
Turizm Gelirlerinin İhracata Oranı	11,2	24,9	27,5	18,3	16,7
Turizm Gelirlerinin Dış Ticaret Açığını Kapatma Oranı	6,5	27,7	28,1	34,4	34,25

Kaynak: tursab.org.tr

Tablodan da anlaşıldığı gibi turizm sektörünün Türkiye ekonomisi açısından önemli bir gelir kaynağı olma ehemmiyeti artmaya devam etmektedir. Yıllar içerisinde turizm gelirlerinin dış ticaret açığını kapatma oranının yükselmesi de bunu teyit eden bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Eğitim- öğretim sürecinde, öğrenilmesi hedeflenen olgu ve kavramların öğrencilerde kalıcı bilgiye dönüşmesine katkı sağlayacak önemli hususlardan biride görsel öğelerin kullanılmasıdır. Bilimsel araştırmalar, öğrenme etkinliklerinin hitap ettiği duyu organı sayısının artışına bağlı olarak öğrenmenin kalıcılığının da aynı oranda arttığını göstermektedir. Ders kitaplarında kullanılan görsellerin öğrenci merkezli etkinliklerle desteklenmesi anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır (Aslan, 2008: 82-88; Koca, 2011: 171). Eğitim ortamlarında görsel unsurları kullanmanın faydalarından birkaç tanesine şu şekilde işaret edilebilir.

1. Öğrencilerin ilgilerini uyandırarak yeni ilgilerin doğmasına yardım eder.
2. Öğrencilerin belli bir konuya odaklanmasına ve doğru karar vermesini sağlar.
3. Konuları çok yönlü olarak canlı tutar ve açıklar.
4. Derslerin daha aktif bir şekilde işlenmesini sağlar
5. Konuların hayatta olduğu gibi incelenmesini ve öğrenilmesine katkı sağlar.
6. Öğrenmeyi kolaylaştırır ve daha kısa yoldan hedefe ulaşılmasını sağlar.
7. Görme, işitme, dokunma vb. birçok duyu organının yardımı ile öğrencilere farklı tecrübeler kazandırır, doğru ve eksiksiz

öğrenmeyi sağlar.

8. Öğretimde ezberciliğin önüne geçerek, yaratıcı düşünmeye imkân sağlar.

Araştırmanın Önemi

Türkiye’de ders kitapları eğitim-öğretim sürecinin en önemli ve neredeyse tek kaynağı olma konumunu hala korumaya devam etmektedir. Bu nedenle yazın alanında ders kitapları ile ilgili çok farklı konularda yapılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Diğer konulardaki çalışma sayısının fazlalığının aksine Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki turizm kavramını irdeleyen çalışmaların sayısı yok denecek azdır. Türkiye ekonomisi açısından büyük öneme sahip olan turizmin sonraki nesillere öğretilmesinin bir yolunun da eğitim olduğu düşünüldüğünde bu konuya eğilmenin önemli olduğu kanaatine varılmıştır. Eğitim-öğretim sürecinde ders kitaplarının önemli bir bilgi edinme kaynağı olma konumunu koruduğu düşünüldüğünde Sosyal Bilgiler ders kitapları hakkında da böyle bir çalışma yapmanın gerekli olduğu kanaatine varılmıştır.

Amaç

Bu araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı devlet okullarında kullanılmakta olan Sosyal Bilgiler ders kitaplarında turizm kavramının öğretiminde, metinlerin ve gösterimlerin ne ölçüde yer aldığını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede;

2018-2019 eğitim-öğretim yılında okullarda kullanılmakta olan Sosyal Bilgiler ders kitaplarında turizm kavramı ile ilgili görsellere ve metinlere ne kadar ve hangi bağlamda verildiği sorusunun cevabı bulunmaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Model

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin kapsamlı bir şekilde analizini içerir. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı ihtiyaç duyduğu veriyi, gözlem veya görüşme yapmadan de elde edebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 40).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye de kullanılan Sosyal Bilgiler ders kitapları oluşturmaktadır. Örneklemi ise amaçlı örneklem kullanılarak

devlet okullarında ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın ücretsiz olarak dağıttığı Sosyal Bilgiler ders kitapları oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada konu alanında uzman akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda oluşturulan turizm kavramlarını değerlendirme formu kullanılmıştır. Çalışmada yenilenen Sosyal Bilgiler ders programı incelenmiş, turizm kavramının dersin genel hedeflerinde yer alıp almadığı ve hangi sınıf düzeylerinde ne kadar yer aldığına tespitine çalışılmıştır.

Yenilenen Sosyal Bilgiler Programında Turizm Kavramı İle İlgili Bulgular

Sosyal bilgiler dersinin amacı; toplumsal problemlere duyarlı, güncel meselelerle ilgili, sorumluluk bilinci gelişmiş olan iyi ve etkili bireyler yetiştirmektir. Güncelliğini ve önemini koruyan turizm kavramının sosyal bilgiler programı ve ders kitaplarında yer alması bu açıdan önem arz etmektedir.

2017 yılında yenilenen sosyal bilgiler programının temel felsefesinde değişik medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerin önemli eserlerini muhafaza etmekte olan bir ülke olarak bu kültürel varlıkların korunmasına yönelik bilincin eğitimle mümkün olabileceği belirtilmiştir. Aynı zamanda kendi çağının tanığı olarak öğrencilerin, sahip olduğu kültürün dışında farklı kültürlerin özelliklerini ve niteliklerini de öğrenmesi gerektiği, bunun hem kendi kültürü hem de genel olarak dünya kültür tarihinin korunması açısından önemsenmesi turizm ile ilişkilendirilebilir (MEB, 2017: 4).

Yenilene sosyal bilgiler programının 18 maddede belirlenen genel amaçları arasında da turizm ile ilişkilendirilebilecek hususlar mevcuttur. Sosyal bilgiler öğretimi ile kültürel mirasın korunması bilincinin oluşturulması, yaşanılan çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerinin öğrenilerek insan ile çevre arasındaki etkileşimin kavranması, ekonominin temel kavramlarının öğrenilerek farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kalıntı ve kanıtların kullanılabilmesi bu çerçevede değerlendirilebilir (MEB, 2017: 5). Yenilenen programda turizm ile ilişkili kültürel miras ve coğrafi özelliklerin, bunların korunmasına ilişkin bir duyarlılığın oluşturulmasının eğitim boyutu ile ele alınması, turizmin ülke açısından taşıdığı önemin değerlendirildiği anlamına gelmektedir.

Sosyal Bilgiler Dördüncü Sınıf Ders Kitabında Turizm Kavramı İle İlgili Bulgular

Sosyal Bilgiler dördüncü sınıf ders kitabının “Kültür ve Miras”

öğrenme alanındaki millî kültürü yansıtan öğelerin tanıtıldığı bölümde turizm kavramının tanımından hareketle, turizm ile ilişkilendirilebilecek birçok unsurdan bahsedilmektedir. Hem günlük hayatta evde kullanılan ve aynı zamanda müzelerde de tarihi niteliği nedeniyle yer alan kültür öğelerinden bahsedilerek bazılarına ait görsellere yer verilmiştir. Bu konu başlığı altında turizm ile ilişkili olarak yer verilen görsel sayısı on üçtür. Turizm kavramı ile ilgili olarak “Bir Kahramanlık Destanı: Millî Mücadele” konusunun kazanım değerlendirme kısmında müzelerden bahsedilmektedir (MEB 4, 2018: 42).

Şekil 1: *Dördüncü Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Kültür ve Miras Öğrenme Alanından Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Gerek metinde yer alan bilgiler gerekse kullanılan görsellerin öğrencinin dikkatini çekmesi ve kültürel mirasın korunmasına yönelik bilinç oluşturması açısından önemlidir. Tarihî önemi olan mimari yapılar veya tarihî mekânlardan bazılarına ait tarihi bilgilerin verilerek kültürel mirasın bir parçası olarak ele alınması ve korunması gereken çerçevede değerlendirilmesi de bu açıdan önem arz etmektedir. “Çevrenizde gördüğünüz ve etnografya müzelerinde sergilenmesi gerektiğini düşündüğünüz nesnelere hangi örnekleri verebilirsiniz” ve “Ülkemizdeki tarihî önemi olan mimari yapılar veya tarihî mekânlardan hangilerini gezip görmek istersiniz” gibi sorularla öğrencilerin bu konuda düşünmeye sevk edilmesi ve bu konuda merak duygusunun harekete geçirilmesi de olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir (MEB 4, 2018: 42).

İnsanlar, Yerler ve Çevreler adlı öğrenme alanında turizm ile ilgili 6 görsel (MEB 4: 70) yer alırken Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında Geçmişten Bugüne Teknoloji konusunun anlatıldığı bölümde teknolojinin turizm faaliyetlerinde kullanımı ile ilgili bilgilendirme metni ve görsellere yer verilmiştir (MEB 4, 2018: 101-102).

Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında Türkiye’deki ekonomik faaliyetlerin bölgelere göre ele alındığı Ailemde ve Çevremde Ekonomik Faaliyetler adlı başlık altında turizm bir sektör olarak tanımlanmaktadır (MEB 4, 2018: 129). Turizm sektörü bileşenleri ile

Antalya'daki önemli ekonomik faaliyetlerden biri olarak değerlendirilmekte ve bununla ilgili bir görsel de yer almaktadır (MEB 4, 2018: 126). Konunun sonunda yer alan kazanım değerlendirme kısmında turizm kavramı ile ilgili beş adet soruyla konunun ne kadar öğrenildiği test edilmeye çalışılmıştır. Sorularda turizm kavramının farklı yönlerine vurgu yapılmıştır. Kültürel miras, ekonomik faaliyet, mesleki boyut vb. açılardan değerlendirildiği görülmektedir (MEB 4, 2018: 149-150).

Yine aynı kitabın Küresel Bağlantılar adlı öğrenme alanında turizm ile ilgili bir internet haberine yer verilmiştir (MEB 4, 2018: 185). Haberde bir sektör olarak turizmin eğitim ile bağlantısının kurulması öğrenciler açısından bu konuda farkındalık düzeyini artırma açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Aynı öğrenme alanının “Farklı Kültürler” adlı başlık altında turizm kavramının tanımı verilmiştir. İnsani bir ihtiyaç olarak tanımlanan turizmin bir sektör olarak genellikle seyahat şirketleri tarafından yürütülen bir faaliyet olduğu belirtilmektedir. Macaristan, Japonya, İskoçya, Finlandiya, Hindistan, Şili, İngiltere, Tayland ve Çin gibi ülkeler turizme konu olan özellikleri ve potansiyelleri açısından tanıtılmıştır (MEB 4, 2018: 188-195).

Şekil 2: *Dördüncü Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Kültür ve Miras Öğrenme Alanından Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Sosyal Bilgiler Beşinci Sınıf Ders Kitabında Turizm Kavramı

Beşinci sınıf ders kitabının “Kültür ve Miras” öğrenme alanında turizm kavramı ile ilgili olarak müze ve uygarlık kavramlarının tanımları yapılmıştır. Anadolu ve Mezopotamya’da geçmişte yaşamış olan Hitit, Frig, İyon, Urartu, Lidya, Sümer, Babil ile Asurluların uygarlıklarına ait bilgilendirme metinleri yer almaktadır. Bu metinleri tamamlayıcı olarak harita, tablo ve diğer görsel unsurlar da ilave edilmiştir. Farklı uygarlıklara ait on bir resim, Anadolu ve Mezopotamya merkezli uygarlıkların tarihsel gelişimi ile ilgili bir tablo ve bu uygarlıklara ait bir haritaya da verilmiştir. (MEB 5, 2018: 33-39).

Şekil 3: *Beşinci Sınıf Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Kültür ve Miras Öğrenme Alanından Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Konunun devamında Anadolu ve Mezopotamya’da kurulan uygarlıklardan günümüze kadar gelen eserlerin insanlığın ortak mirası olarak değerlendirilmesi ve bunun korunması gereği dile getirilmiştir. Özellikle bu kültürle ait eserlerin sergilendiği yerlerin müzeler olduğu ve bunların ziyaret edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Sanal müze uygulamasından bahsedilerek bazı müzelere ait internet sitesi adresleri verilmiş ve bu yolla da müzelerden sanal olarak yararlanılabileceği konusunda öğrenciler bilgilendirilmiştir. Adı geçen uygarlıkların insanlık tarihine katkılarının neler olduğu konusunda da öğrencilerin bir etkinlik yapması istenerek konunun öğretiminin pekiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB 5, 2018: 39).

Çevremizdeki Güzellikler konu başlığı altında turizm kavramı ile ilgili Türkiye’nin doğal ve mimari güzelliklerine yer verilmiştir. Manyas Kuş Cenneti Millî Parkı, Uzungöl, Peri Bacaları, Safranbolu Evleri, Çatalhöyük Antik Kenti, Malabadi Köprüsü, Galata Kulesi, Akdamar Adası, Akdamar Kilisesi gibi doğal ve mimari güzellikler ile bazı kültürel unsurlara yer verilmiştir.

Konuyla ilgili olarak öğrencilerin çevrelerinde bulunan doğal varlık, tarihî eser, tarihî mekân ve tarihî nesnelere dair örnekler vermeleri istenmiştir. Bu etkinliğin öğrencilerin çevrelerinde turizm faaliyetleri ile ilişkili doğal varlık, tarihî eser, tarihî mekân ve tarihî nesnelere hakkında

farkındalık düzeyini artırması açısından önem taşımaktadır (MEB 5, 2018: 44).

Öğrenme alanının “Kültürel Zenginliğimiz” adlı kısmında da Kültür turizmi ile ilişkilendirilebilecek 23 adet görsel verilmiştir. Konunun başında hazırlık çalışmaları, tanıtıcı metinler, okuma metinleri, şema ve tablolar, düşünelim tartışalım, araştıralım paylaşalım ve sıra sizde etkinlikleri ile konunun öğretimi çeşitlendirilmeye çalışılmıştır. Ünitenin sonunda da doğru-yanlış, eşleştirme, boşluk doldurma, sınıflandırma, çoktan seçmeli test ve açıklama gerektiren sorulardan oluşan yedi bölümlük bir kazanım değerlendirme ile öğrencinin konuya hâkimiyeti ölçülmeye çalışılmıştır (MEB 5, 2018: 58-62).

İnsanlar, Yerler ve Çevreler adlı üçüncü ünite de yeryüzü şekilleri, iklim, doğal ve beşerî unsular ile bunların nüfus ve yerleşim üzerindeki etkileri anlatılmaktadır. Yeryüzü Şekilleri, İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi, Nüfus ve Yerleşme konu başlıkları altında metinleri tamamlayıcı olarak beş harita, dört tablo ve kırk dokuz görsele yer verilmiştir. Konunun öğreniminde öğrenciyi etkin kılmak amaçlı olarak hazırlık çalışmaları, okuma metinleri, düşünelim tartışalım, araştıralım paylaşalım ve sıra sizde etkinlikleri ile konunun öğretimi çeşitlendirilmeye çalışılmıştır.

İklimin tanımının yapılmasının ardından insan faaliyetleri üzerindeki etkisi açıklanmıştır. İklim özellikleri itibariyle Akdeniz ve Ege kıyılarında turizm yatırımlarının geliştiği belirtilmiştir. Burada bir sektör olarak tanımlanan turizmin gelişmesinin çevredeki iş imkânlarını arttırdığı, bir görselle örneklendirilen yaz turizminin gelişmesine paralel olarak bu mevsimde insan nüfusunun artmasına yol açtığı vurgulanmıştır (MEB 5, 2018: 73).

Şekil 4: *Beşinci Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Kültür ve Miras Öğrenme Alanından Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Nüfus ve Yerleşme konusunun ele alındığı metinde nüfusun dağılımını etkileyen beşerî faktörlerden birisi de hizmet sektörü olarak belirtilmiştir. Yaz turizminin yaygın olduğu Antalya, Muğla, Aydın, İzmir’de nüfusun her yıl artmaya devam ettiği, kış turizminin yaygın olduğu Uludağ, Palandöken, Kartalkaya ve Erciyes gibi kayak merkezlerinde ise nüfusun dönemsel olarak arttığı ifade edilmiştir (MEB 5:76-78). Ünitinin sonunda yer alan değerlendirme çalışmasında turizmle ilgili üç soru ile kazanım ölçülmeye çalışılmıştır (MEB 5, 2018: 90-94).

5. Ünite Üretim, Tüketim ve Dağıtım ünitesinde Çevremizdeki Ekonomik Faaliyetler konu başlığı altında turizm bir ekonomik faaliyet olarak belirtilmiştir (MEB 5, 2018: 118). Günümüzde yaygınlaşma eğilimi gösterdiği ifade edilen turizm faaliyetlerinin Türkiye’deki durumuna değinilmiştir. Antalya, Muğla, İzmir çevresinde yaz turizmi ve buna yönelik turistik tesislerin sayısında artışa neden olduğu, kış turizminin de Bursa, Erzurum ve Bolu’da yoğunlaştığı ifade edilmiştir. Bacasız sanayi olarak tanımlanan Turizmin ülkeye ekonomik getirileri ve sağladığı iş imkânlarından bahsedilerek öneminin kavranmasına yönelik olumlu bir durum tespiti olarak değerlendirilebilir (MEB 5, 2018: 122-123).

Şekil 5: *Beşinci Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Üretim, Tüketim ve Dağıtım Öğrenme Alanından Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Sıra sizde etkinlikleriyle turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesini sağlayan coğrafi özelliklerin neler olduğunun öğrenci tarafından cevaplandırılması istenmiştir. Turist rehberliği, aşçılık, resepsiyonistlik, otel işletmeciliği vb. faaliyetlerin turizme bağlı olarak gelişen meslekler olduğu belirtilmiştir. Bir ekonomik faaliyet olmasının ötesinde turizmin kültürel etkileşimi sağlayıcı boyutuna değinilmiş olması da oldukça önemlidir. Bu faaliyetlerin nüfusa, yerleşmeye, eğitime ve kültüre etkilerinin neler olduğu konusunda öğrencilerin etkinliklere yöneltilmesi de farkındalık düzeylerinin artırılmasını hedeflemektedir. Ünitenin sonundaki değerlendirme kısmında turizmle ilgili olarak üç soruyla öğrencinin bu konudaki kazanımı ölçülmeye çalışılmıştır. Bu bilgiler ve ilişkilendirilen görsellerle, etkinliklerle öğrencilere bir sektör olarak turizmin ülke ekonomisi açısından önemi kavratılmaya çalışılmıştır (MEB 5, 2018: 126-152).

Küresel Bağlantılar adlı 7. Ünite de turizm kavramı ülkeye ekonomik getiri sağlayan bir faaliyet olarak ele alınmıştır. Hem ülkenin tanıtılmasında hem de ekonomik katkı sağlayan bir sektör olarak nitelendirilmiştir. Turizm ve ulaşım faaliyetlerinin ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilere katkılarının neler olduğu konusunda öğrencilerin düşüncelerini ifade etmelerini ağılayacak sıra sizde adlı bir etkinlikle gerçekleştirmeleri istenmiştir. Doğa turizmi ile ilgili bir metin ve görselle konu detaylandırılmıştır (MEB 5, 2018: 182-183, 187).

Kitabın 188. Sayfasındaki konu başlığı “Turizm ve Uluslararası İlişkiler” adını taşımaktadır. Turizm faaliyetlerinin insanlar arasındaki etkileşime olan etkisinin ne olduğunun öğrencilerce cevaplandırılmasını isteyen bir hazırlık sorusu ile konuya giriş yapılmıştır. Turizm insanlar arasındaki etkileşimin en yoğun gerçekleştiği ekonomik faaliyetlerden biri olarak nitelendirilmiştir. Konu ile ilgili dört adet görsel verilmiştir. Düşünelim tartışalım ve sıra sizde etkinlikleri ile de konunun detaylı bir şekilde öğretimi hedeflenmiştir (MEB 5, 2018: 188, 189).

Şekil 6: *Beşinci Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Küresel Bağlantılar Adlı Üniteye Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Ortak Miras adlı konu başlığı altında yer alan anlatı metninde turizm faaliyetlerine konu olan geçmişten günümüze kadar gelen ve UNESCO tarafından insanlığın ortak mirası kategorisinde değerlendirilen unsurlardan bahsedilmiştir. Bilim, edebiyat, düşünce, doğal güzellikler ve sanat mirası kategorilerinde 15 adet görsel eşliğinde tanıtıcı metinlere yer verilmiştir. Hazırlık çalışması, araştırılım paylaşalım, sıra sizde etkinlikleri ile konu detaylandırılmaya çalışılmıştır. Ünite değerlendirme kısmında 16 adet soru yer almaktadır. Ayrıca 9 adet turistik mekâna ait görsel verilerek bunların hangi ülkede olduğunun öğrenciler tarafından cevaplandırılması istenmektedir (MEB 5, 2018: 196-198).

Sosyal Bilgiler Altıncı Sınıf Ders Kitabında Turizm Kavramı

Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabının ikinci ünitesi “Yeryüzünde Yaşam” adını taşımaktadır. Türkiye’de İklimler konu başlığı altında iklimin insan, yaşam, tarım ve ekonomi üzerindeki etkileri üzerinde durulmaktadır. İklimsel bir özellik olarak güneşlenme süresinin uzun olduğu Akdeniz Bölgesi’nde yaz turizminin gelişme kaydettiği bir görselle belirtilmiştir (MEB 6: 40). “Tarih Çağları ve Anadolu’da ilk Yerleşmeler” adlı konu başlığı altında konu anlatı metinleri ve görseller verilmiştir. Konuya giriş bağlamında hazırlık çalışmaları, tablolar, haritalar, öğrenci çalışma kitabında yer alan etkinlikler ve görsellerle konu anlatımı

zenginleştirilmiştir. Turizmle ilgili olarak 36 adet görsel ve 4 adet harita yer almaktadır (MEB 6, 2018: 29-51).

Şekil 7: *Altıncı Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Yeryüzünde Yaşam Adlı Üniteye Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Kitapta yer alan görsellerin turistlerin ziyaret sıralamasında öncelikli olanlardan seçildiği görülmektedir.

İpek Yolu'nda Türkler adlı 3. Üniteye geçmişten günümüze tevarüs eden kültür ve miras unsurlarından bahsedilmektedir. Bu mirasa ait mimari eserler ile müzelerde sergilenen unsurlara ait tanıtıcı bilgiler ve bunlara ait 19 adet görsele yer verilmiştir (MEB 6, 2018: 54-88).

Şekil 8: *Altıncı Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İpekyolu'nda Türkler Adlı Üniteye Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının dördüncü ünitesi “Ülkemizin Kaynakları” adını taşımaktadır. Kitapta tarihi bir mekânı ziyaret eden turistleri gösteren bir görsel verilerek bunun hangi ekonomik bir faaliyet olduğunun öğrenciler tarafından cevaplanması amacı ile bir etkinlik yer almaktadır (MEB 6, 2018: 93). Turizm kavramı zikredilmemekle beraber öğrencilerin daha önceki konulardan edindiği bilgiler ışığında

bunun bir turizm faaliyet olarak nitelendirmelerini sağlayacak bir temele sahip oldukları ifade edilebilir.

Beşinci ünite “Ülkemiz ve Dünya” adını taşımaktadır. Uluslararası kongre, festival, spor müsabakaları vb. etkinliklerin kültürel ve sosyal etkileşimi arttıran boyutlarına değinilmiştir. Devamında yer alan açıklama afişinde 1851 yılından beri süregelen ve dünyanın en büyük sosyal ve ekonomik etkinliği olarak kabul edilen Expo 2016 Antalya’ya dair bilgi verilmiştir. Expo 2016 Antalya’ya ait bir afişin de verildiği tanıtım broşüründe bu tür etkinliklerin ülkeye daha fazla turist gelmesine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Ünitenin sonundaki değerlendirme kısmında turizmle ilgili olarak iki soruya da yer verilmiştir (MEB 6, 2018: 134-137).

Sosyal Bilgiler Yedinci Sınıf Ders Kitabında Turizm Kavramı

Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının ikinci ünitesi “Ülkemizde Nüfus” konusunu ele almaktadır. Nüfus dağılımı etkileyen faktörlerin konu anlatım metninde turizm de bir faktör olarak belirtilmiştir. Bir hizmet ve ekonomik sektör olarak belirtilen turizm faaliyetlerinin iş imkânlarını ve ticareti arttıran özelliği nedeniyle nüfus açısından cazibeyi arttıran bir özelliği olduğu belirtilmektedir (MEB 7, 2017: 35). Türkiye nüfusunun özelliklerinin ele alındığı otuz altıncı sayfada konu ile ilgili öğrenilecek sekiz kavramdan biri de turizm olarak belirtilmiştir (MEB 7, 2017: 38). Ulaşım teknolojisindeki gelişmelerin turistik amaçlı seyahatlerin artmasına yol açtığı bir görsel eşliğinde belirtilmiştir (MEB 7, 2017: 48). Ünite değerlendirme kısmında turizm faaliyetlerinin nüfusun dağılımına olan etkisi ile ilgili bir kazanım değerlendirme sorusu sorulmuştur.

Şekil 9: *Yedinci Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Ülkemizde Nüfus Adlı Ünite Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

“Türk Tarihinde Yolculuk” adlı üçüncü ünite Bizans sonrası Anadolu tarihi anlatılmaktadır. “Gez Dünyayı Gör Konya’yı” konu başlığı altında Konya’da geçmişten günümüze kalan pek çok cami, türbe, medrese, çeşme ve müze gibi tarihi ve kültürel miras unsurlarının her yıl yüzbinlerce turist ziyaretine neden olduğu belirtilmektedir. Örnek bir turistik gezi planı ile Konya’daki turistik özelliği olan 14 adet görsele yer verilmiştir. Ünite genelinde turizm ile ilişkili olarak değerlendirilebilecek kültür ve miras unsuru 96 adet görsel verilmiştir (MEB 7, 2017: 53-95). İstanbul’a

ait bir afiş örneğinden yola çıkarak burada hangi özelliklerin turistlere tanıtıldığı sorularak görsel okumalarının geliştirilmesi hedeflenmiştir (MEB 7, 2017: 92). Ünitenin sonundaki değerlendirme kısmında öğrencilere yaşadıkları yerin kültürel özelliklerine ve sanat eserlerine örnek olarak neleri verebilecekleri sorusu da turizmle ilgili bir durum olarak değerlendirilebilir (MEB 7, 2017: 95).

Dördüncü ünite “Zaman İçinde Bilim” olup tarihsel süreç içerisinde bilimsel buluşların gelişim serüvenine odaklanmıştır. Turizm ile ilgili olarak iki müzeden bahsedilmiştir. Türkiye’nin ve dünyanın önemli su altı arkeoloji müzelerinden biri olan Bodrum Su Altı Arkeoloji Müzesi ile İstanbul’daki İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi tanıtılarak içeriklerinden bahsedilmiştir. Her iki müzenin içinde sergilenen bazı eserlere ait görsellere de yer verilmiştir (MEB 7, 2017: 101, 104).

Şekil 10: *Yedinci Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Zaman İçinde Bilim Adlı Üniteye Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Yedinci ünite Ülkeler Arası Köprüler adını taşımaktadır. “İnsanın Sorumluluğu” konu başlığı altında ortak miras kavramının tanımı verilerek Unesco’nun işlevinden bahsedilmiştir. Unesco’nun 1972 yılında deklare etmiş olduğu Dünya Kültürel ve Doğal Miras Korunması Sözleşmesi ve Türkiye’nin buna dâhil olma süreci anlatılmıştır. Bu sözleşme çerçevesinde Türkiye’den Dünya Miras Listesi’ne dâhil edilen ve aynı zamanda turistik özelliği ön planda olan unsurlardan bahsedilerek bazı görsellere yer verilmiştir (MEB 7, 2017: 182-183).

Şekil 11: *Yedinci Sınıfa Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Ülkeler Arası Köprüler Adlı Üniteye Turizmle İlişkili Bazı Görseller*

Konunun devamında ortak mirasın önemli unsurlarından biri olan müze kavramının tanımı yapılmıştır. Ortak mirası korumanın önemi ve yollarından bahsedilerek eğitimin duyarlılık oluşturma sürecindeki

ehemmiyeti vurgulanmıştır (MEB 7, 2017: 185).

Sonuç ve Tartışma

Çalışmada elde edilen bulgular, turizm kavramının ders kitaplarında yer almasının sınıflar düzeyinde farklılık arz ettiğini göstermektedir. Dünya ve Türkiye ekonomisi açısından önemli gelir kaynaklarından biri olan turizm sektörü kavram olarak hem Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarında hem de öğretim programında yer almaktadır. Çalışma konusu olarak belirlediğimiz ders kitaplarında da kavramın farklı düzeylerde yer aldığı görülmektedir. Bu farklılığın sosyal bilgiler programının yapısı ve öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alınarak düzenlendiği söylenebilir. Kavramlar somutluk derecesi, öğrenildikleri bağlam, ayırt edici özellikler ve öğrenilme biçimi gibi farklı kategorilere göre sınıflandırılabilir (Mortarella 1986 Akt, Doğanay 2003). Kavramların özellikleri, öğrenme süreçleri ile öğrencilerin öğrenme düzeylerini etkileyebilmektedir. Sosyal bilgiler programında hangi kavramların ne düzeyde öğretilmesi gerektiği konusunda bir çerçeve belirlenmiştir. Buna göre kavramların ders kitaplarında yer alması ve öğretilmesi konusunda giriş, geliştirme ve pekiştirme olmak üzere üç kategori belirlenmiştir. Soyut nitelikler taşıyan kavramların yukarıda belirtilen kategoriler uyarınca öğretilmesi, öğrencilerin bu kavramları bir süreç çerçevesinde soyutluktan somutlamaya ve disiplinler arası bir yaklaşımla diğer boyutlarını da öğrenerek genelleme yapabilmesine imkân verecektir (Barth-Demirtaş 1997: 10.12). Bu nedenle turizm kavramının da bu sınıflama çerçevesinde taşıdığı özellikler nedeniyle ders kitaplarında yer alma durumunun sınıf düzeylerine göre farklılaşmasının nedeni olarak değerlendirilebilir.

Daha önce bu konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde sayının oldukça az olduğu görülmektedir. İlhan, Şeker ve Kapıcı (2015) yaptıkları Sosyal Bilgiler Beşinci Sınıf Ders Kitaplarında Turizm Kavramının Yeri adlı çalışmada, turizm kavramına ilk defa beşinci sınıf ders kitabında yer verildiği tespitinde bulunmuşlardır. Bu çalışma neticesinde elde edilen bulgular ise hem sosyal bilgiler programı hem de sosyal bilgiler ders kitaplarının tüm kademelerinde turizm kavramı ile ilgili bilgi ve görsellerin yer aldığını göstermektedir. Hiç şüphesiz sosyal bilgiler programının 2017 tarihinde yenilenmesi ve ders kitaplarının da yenilenen program çerçevesinde yeniden yazılması bazı değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişimlerden biri de 2017 yılından önce ilk olarak beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan turizm kavramı, yenilenen program ile sosyal bilgiler ders kitaplarının tüm kademelerinde işlenmeye başlanmıştır. Bu da turizmin gerek kavram gerekse çok boyutlu bir sektör olarak öğrenciler tarafından öneminin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Turizm kavramı ile ilgili anlatı metinlerinden önce konuya ilişkin hazırlık çalışmaları ve ders kitaplarındaki etkinlikler ile öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin entegre edilmesi öğrenmenin kalıcılığını sağlama konusunda olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Önceki yıllara ait ders kitaplarından farklı olarak (İlhan, Şeker ve Kapıcı, 2015: 20) yaz turizminin yanı sıra kış turizmi, spor faaliyetleri, kongre ve fuar gibi etkinliklerin de turizm boyutuna değinilmiştir. Çok boyutlu bu betimlemeler turizmin kişisel ve ülkeler arası iletişim ve kültürel etkileşimi sağlayan bir köprü vazifesi gördüğünü, bireyler ve ülke açısından gelir sağlayan çok boyutlu bir sektör olduğunun anlaşılmasını sağlamaya yöneliktir.

Kaynakça

- Ağaoğlu, O. K. (1991). *Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkinliği*. Ankara: MPM Yay., No: 439,
- Aslan, E. (2008). Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24). 82-91.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi. Kaynak Üniteler*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.
- Başol, K. (2012). *Türkiye Ekonomisi*. 11.b., İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Bayer, M. Z. (1992). *Turizme Giriş*. İstanbul.
- Büyükkaragöz, S.S. ve Çivi, C. (1999). *Genel Öğretim Metodları Öğretimde Planlama ve Öğretim*. İstanbul.
- Doğanay, A. (2003). *Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Editörler: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- İlhan, G.O., Şeker, M. ve Kapıcı, H. (2015), Sosyal Bilgiler Beşinci Sınıf Ders Kitaplarında Turizm Kavramının Yeri, *International Journal of Field Education*, 1 (1), 42-62.
- Karataş, B.-Babür, S. (2013), Gelişen Dünya’da Turizm Sektörünün Yeri, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 15 (25): 15-24.
- Keskin, K. (2003). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Tarih Kavramlarının Kazandırılma Düzeyinin Araştırılması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

- Kızılcıaoğlu A. (2003). Orta Öğretim Coğrafya Ders Kitapları Değerlendirme Ölçütleri. İstanbul: *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:8, 95.
- Koca,N., Çatak, M. (2011), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Su Kaynaklarının Görsel Materyal Olarak Kullanımı, *Kuramsal Eğitimbilim*, 4 (2), 167-181.
- Kozak N., Akoğlan, M., Kozak M. (1997), *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*. 3. bs., Ankara.
- MEB 4. (2018). *İlkokul Sosyal Bilgiler 4 Ders Kitabı*. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- MEB 5. (2018). *Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı*. Ankara: Anadol Yayıncılık.
- MEB 6. (2018). *Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı*. Ankara: Sevgi Yayınları.
- MEB 7. (2017). *Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı*. MEB Devlet Kitapları.
- MEB (2017). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mulhan, M. (2007). *İlköğretim 7. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi Kavramlarının Öğrenilmesinde Sosyal,Ekonomik ve Kültürel Faktörler ile Eğitim-Öğretim Uygulamalarının Etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öktem, G. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramları Anlama ve Kazanma Düzeyleri (Yeni Programın Pilot Uygulaması Samsun İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Önen, M.O. (2008). *Dünya 'da ve Türkiye 'de Turizm*. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü.
- Özçelik, D.A. (1998). *Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: ÖSYM Yayınları
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Öztürk, C. (2006). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- <https://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler> Erişim Tarihi: 24.01.2019.
- Ülgen, G. (2004). *Kavram Geliştirme Uygulama ve Kuramlar*. (4. Baskı)

Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

World Trade Organization (2016), Trade Policy Review, 2016 Türkiye Raporu.

Yaşar, Ş. (2005). *Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi. Eğitimde Yansımalar VIII/ Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*. Ankara: Sim Matbaası.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.